

Guia d'activitats pedagògiques de la Cooperativa *estel
Dinàmiques a l'aula o a l'entorn escolar per a centre educatius

Què és aquesta guia?

Aquesta guia vol ser un recull de les activitats que *estel proposa als centres educatius. L'objectiu principal que tenen els tallers és el de tractar la temàtica de l'urbanisme cooperatiu des de la diversitat. Cadascuna de les activitats té una aproximació diferent que permet entendre la complexitat dels ecosistemes urbans des de diversos punts de vista (l'arquitectura, la biodiversitat, la mobilitat sostenible...). El fil conductor de totes elles és de reconèixer i posar en valor el paper que hi té la ciutadania com a agent actiu, especialment en el cas de la infància, i dotar-nos d'eines que ens permetin prendre-hi part.

Es poden plantejar com a activitats aïllades, programar-les a través d'un cicle de tallers o encaixar-les en un projecte educatiu més ampli. A continuació podeu conèixer amb més detall les seves característiques, i per qualsevol dubte no dubteu en contactar-nos!

Experiències urbanes amb infants

Equip:	Cooperativa *estel
Perfil professional:	Arquitectura i urbanisme
Contacte:	info@plaestel.org
Web:	www.plaestel.org

Qui som?

Nosaltres som l'equip de professionals que dona impuls a la Cooperativa *estel, i treballem juntes des de 2014 per millorar la vida de les persones al seu hàbitat: els pobles i ciutats del territori.

Cooperem amb la ciutadania i les administracions en la millora dels seus municipis, aportant el nostre coneixement i experiència en el disseny, gestió i planificació dels espais públics.

En definitiva, col·laborem a transformar places, carrers, parcs i barris en llocs on tothom pugui gaudir de manera igualitària de la ciutat, amb independència de la seva edat, gènere, origen o capacitats.

La vessant educativa i pedagògica de la cooperativa *estel segueix la línia del projecte d'Urbanins, que des del 2013 desenvolupa activitats i projectes amb les escoles del territori.

Arnau Boix i Pla
#disseny inclusiu

Alba Domínguez i Ferrer
#estratègies urbanes

Marc Deu i Ferrer
#urbanisme participatiu

Konstantina Chrysostomou
#investigació socio-territorial

Roser García i Piqué
#dinàmiques d'aprenentatge

Uri Serra i Ureta
#urbanisme pedagògic

Altres col·laboradores habituals:

Mariona Ferrandiz i Rovira
Pau Avellanad

Com treballem?

La nostra manera de treballar es basa en els principis de l'ecologia urbana i de la geografia social. Estudiem l'hàbitat humà de manera holística i experiencial, partint de l'observació de la vida quotidiana i les interrelacions que estableix al propi ecosistema urbà, rural o natural. Aquesta metodologia és la que ens serveix de base a l'hora de plantejar els projectes on participem, així com els tallers que oferim a centres educatius i administracions diverses.

Estratègies urbanes

Realitzem plans estratègics i diagnòstics per reconèixer el territori, establint de manera consensuada línies d'intervenció que tinguin la capacitat d'impulsar les fortaleses i les potencialitats de cada lloc. Enfortim els processos de col·laboració i cooperació interinstitucional tot desplegant les capacitats de la ciutadania.

Cooperació ciutadana

Desenvolupem projectes basats en l'acció positiva i les necessitats reals de les persones aplicant metodologies, dinàmiques i eines participatives adaptades a les singularitats de cada cas. Repensem les ciutats i el territori de manera col·lectiva, i enfortim les dinàmiques cooperatives entre ciutadania, tècnics i administració.

Disseny d'espais públics urbans

Executem projectes per materialitzar les transformacions d'espais públics existents o per la creació de nous. Les propostes que plantegem incorporen la diversitat experiencial, integrant les capacitats diverses de les persones amb les qualitats de l'ecosistema urbà. A més, els projectes s'assenten en els consensos generats prèviament entre ciutadania, equip tècnic i administració pública a l'hora de repensar o imaginar els espais, transformant la ciutat amb intervencions a escala humana.

Activitats Pedagògiques

Cap a un urbanisme cooperatiu: la participació i la vida quotidiana de les persones

D'on surt la idea?

El projecte pedagògic neix l'any 2013 sota el nom d'Urbanins, amb la voluntat de donar resposta a les nostres ganes d'ensenyar urbanisme, però també d'aprendre des de noves mirades; en definitiva, és fruit d'una manera oberta i inclusiva d'entendre la nostra disciplina, on tothom hi és benvingut i on tothom té alguna cosa a aportar-hi. Aquesta mentalitat ens ha portat a compartir experiències amb moltes persones, petites i grans, que han enriquit sistemàticament el projecte i l'han anat modelant per tal que en cada moment hagi sigut el que hem volgut que fos, i l'hàgim viscut amb la tranquil·litat de qui sap que és així com vol fer-ho.

En definitiva Urbanins és tot allò que fa que els nens i nenes compreguin la importància del fet d'habitar el territori d'una manera compromesa i activa, amb consciència del lloc on viuen i de la gent que els envolta, aprenent a gaudir-ne i a prendre'n part, sense deixar que siguem els adults els que sistemàticament decidim com han de viure-hi

Les activitats pedagògiques

A continuació podeu trobar la proposta d'algunes activitats pedagògiques per tal de donar a conèixer l'urbanisme, el territori i la vida quotidiana.

Els objectius principals d'aquestes activitats són els següents:

- Analitzar i interpretar l'espai a partir dels elements del territori i de les seves representacions per situar-s'hi i desplaçar-s'hi.
- Analitzar paisatges i ecosistemes tenint en compte els factors socials i naturals que les configuren, per valorar les actuacions que les afecten.
- Aprendre a reconèixer les possibilitats que genera la configuració i els elements de l'espai públic en la vida quotidiana.
- Prendre consciència del paper dels infants i adolescents als projectes i del valor de les seves aportacions.
- Aplicar el diàleg com a eina d'entesa i participació en les relacions entre persones.
- Adoptar hàbits d'aprenentatge cooperatiu que promoguin el compromís personal i les actituds de convivència.
- Mostrar actituds de respecte actiu envers les persones, les seves idees, opinions, creences i les cultures que les conformen.

Com treballem amb la infància

La nostra aproximació de la infància s'estructura a través de tres principis bàsics que ens porten a un grup d'arquitectes urbanistes, pedagogs i altres professionals a orientar la nostra dedicació professional en aquest àmbit:

Els infants són usuaris de la ciutat actual

Des de la Cooperativa *estel creiem que les ciutats s'han de transformar amb l'objectiu principal de facilitar el desenvolupament de la vida dels seus habitants, i en especial la dels més peïtats. Els infants són uns fervents observadors de la ciutat, la viuen sense pensar cap on van, per on van o què faran després, deixant-se arrossegat sense cap més preocupació que percebre el seu entorn; fent un ús intensiu i singular de l'espai públic. Són els principals representants del futur, però no volem deixar-los a la sala d'espera per ser adults, sinó considerar-los també part del present.

Els infants són hereus de la ciutat que fem

Des de la Cooperativa *estel creiem que és important que els nens i nenes experimentin el debat sobre l'espai urbà durant l'aprenentatge i posin en valor la vida col·lectiva, de manera que s'habituin a ser crítics, a participar i a implicar-se en qüestions urbanes. Confiam que, si aconseguim fer rodar les dinàmiques participatives dels més joves, la inèrcia farà que aquesta pràctica no tingui fre, i entre tots farem millors ciutats.

Els infants són dinamitzadors de la vida urbana

Des de la Cooperativa *estel creiem que els infants són un col·lectiu amb un gran poder de mobilització, no només per la seva predisposició a participar activament en les activitats, sinó també per la capacitat d'involucrar altres grups poblacionals. Així doncs, la seva presència en els processos de presa de decisions és clau per a una bona dinamització d'actes públics i per garantir la màxima implicació dels agents que hi han d'intervenir.

Tallers individuals

T1. Fem ciutat

#participació #urbanisme

Primària (cicle mitjà i superior)

1h30 o 2h (segons convingui al centre)

A l'aula

El joc de fem ciutat, presentació digital i cartes d'evolució de les ciutats

Es tracta d'una activitat que té per objectiu explicar als més petits què és l'urbanisme i per què serveix i fer-los conscients de la importància de la ciutat i la vida col·lectiva.

Volem explicar als nens i nenes per què cal planificar les ciutats abans de construir-les i la importància que tenen aquestes decisions en la nostra vida quotidiana. Volem que sàpiguen perquè les ciutats on vivim ara són com són i com han evolucionat fins aquí. Volem que entenguin que tenim uns espais comuns que compartim; des dels carrers i les places fins als equipaments públics que utilitzem, i que són tots producte de les nostres necessitats.

L'activitat s'inicia amb una reflexió sobre la definició de ciutat i els elements que la componen, que parteix de dibuixos realitzats pels nens i nenes.

Per descobrir l'origen de les ciutats, es projecta un vídeo sobre l'evolució històrica d'un lloc, diferenciant vuit etapes de les quals se n'exposen tant les característiques físiques com la manera de viure de les persones.

A la part pràctica i principal del taller, els nens i nenes juguen a construir una ciutat. En grups de 8-10 persones projecten i fan créixer la ciutat a través d'una maqueta col·laborativa, seguint els conceptes tractats anteriorment. Els joves urbanistes han de tenir en compte que, a part de l'objectiu individual, han de fer que la seva ciutat, en conjunt, sigui un bon lloc per viure. Finalment es comparteix l'experiència de cada grup amb el conjunt de la classe.

Creat l'any 2013 i realitzat als següents municipis: Pareds del Vallès, Sant Quirze del Vallès, Sabadell, Terrassa, Castellar del Vallès, Cerdanyola, Ullastrell, Sant Joan Despí, Barcelona i Perpinyà.

Debat dels infants després d'haver construït les seves ciutats

Ordenant les cartes d'evolució de les ciutats

Dibuix d'inici de sessió: "Què sabeu de les ciutats?"

Joc d'urbanisme "Fem ciutat"

Tallers individuals

T2. Transformem ciutat

#participació #espai públic #urbanisme

Primària (cicle mitjà i superior), secundària i batxillerat

1h30 o 2h (segons convingui al centre)

A l'aula

Plànol de transformació, referències de projectes, presentació digital.

Es tracta d'una activitat que té per objectiu explicar a infants i adolescents com es transformen les ciutats i de quina manera poden implicar-s'hi activament.

Ja sigui per la inèrcia en el funcionament i gestió de les ciutats on poques vegades se'ls convida a participar, o pel desconeixement de les eines que estan al seu abast, sovint el jove queda al marge dels processos de transformació urbana. Aquest taller, doncs, vol revertir aquestes dinàmiques i donar veu als infants i adolescents, per tal que puguin ser participants dels projectes de reurbanització, especialment dels espais que utilitzen amb freqüència

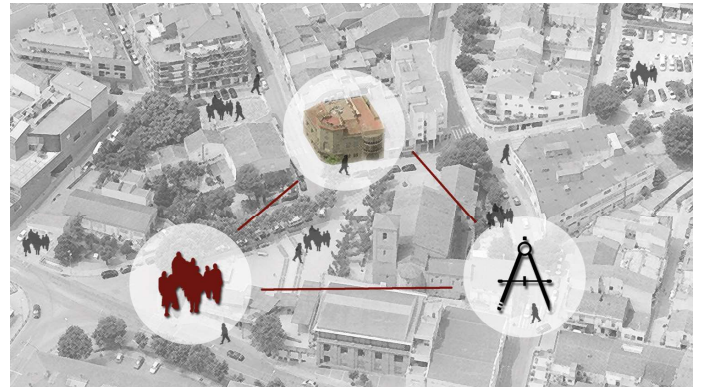
La sessió s'inicia amb la pregunta: qui decideix com es fan les transformacions urbanes? S'explica, a través d'un diagrama, que idealment ho decideixen: l'Ajuntament, els tècnics i les persones que l'habiten.

A partir de dos casos reals de transformacions urbanes en els quals les persones han estat protagonistes, corroboren que hi ha maneres diverses de participar en les transformacions de ciutat. També s'exposa com treballem els tècnics, quina formació tenim, quin rol assumim dins l'engranatge de les transformacions i quines eines fem servir; donem a conèixer la professió.

A la part pràctica i principal del taller, els nois i noies dissenyen una plaça imaginària. En grups reduïts, comencen treballant amb exploració perceptiva de les seves activitats i entorn, per acabar proposant la transformació de la plaça que exposaran als seus companys i companyes.

Creat l'any 2014 i realitzat al següent municipi: Parets del Vallès

Aquest taller és molt adequat per tal de realitzar un procés de diagnòstic i co-disseny d'un espai concret que es vulgui transformar, ja sigui, per exemple, el pati del centre educatiu o un espai proper amb presència de la infància.

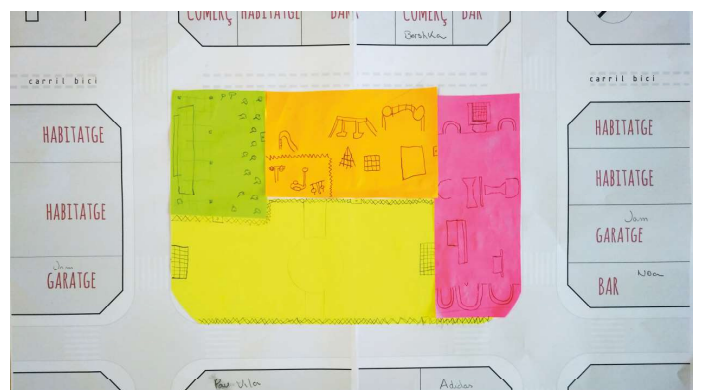
El poder de decisió: ciutadania, administració i tècnics

Transformant la plaça. Col·locació del paviment

Exposant el nou espai a l'aula. Com ha quedat la transformació de la plaça?

Resultat final d'una plaça transformada

Tallers individuals

T3. Replantem ciutat

#biodiversitat #medi ambient #urbanisme

Primària (cicle mitjà i superior), secundàriP

1h30 o 2h (segons convingui al centre)

A l'aula

El joc de replantem la ciutat, presentació digital

Es tracta d'una activitat que té per objectiu entendre què és la biodiversitat urbana i perquè és important per a les nostres ciutats. El taller parteix de la idea que la ciutat és un ecosistema on, a part de les persones, hi conviuen moltes altres espècies d'éssers vius.

A partir d'aquí s'aprenen a identificar els diferents hàbitats que podem trobar-hi, quines espècies hi viuen i el perquè de tot plegat.

La sessió comença amb la definició conjunta de la idea de biodiversitat urbana, explicant les conseqüències d'un urbanisme gris i els avantatges d'un urbanisme verd.

A continuació es presenten una sèrie d'hàbitats presents a les nostres ciutats amb característiques diverses, per observar què tenen, qui els pot habitar i com es connecten.

A la part pràctica i principal del taller, l'alumnat juga a planificar i biodiversificar una ciutat a través d'un joc cooperatiu. En grups de 8-10 persones, escullen alguns dels hàbitats presentats anteriorment i els ordenen al taulell. Després van situant espècies de diferents éssers vius a la seva ciutat, posant a prova la seva planificació urbana, des del punt de vista de la biodiversitat. Finalment es comparteix l'experiència de cada grup amb el conjunt de la classe.

Creat l'any 2018i realitzat als següents municipis: Sabadell, Castellar del Vallès, Barcelona

L'activitat pot ser la sessió introductòria d'un projecte per la millora de la biodiversitat urbana a l'entorn de l'escola o al pati de la mateixa, que inclou un diagnòstic, disseny d'actuacions i la seva execució

Combinant la col·locació de les espècies del joc "Biodiversifiquem la ciutat"

Els diferents hàbitats del joc "Biodiversifiquem la ciutat"

Joc d'urbanisme "Biodiversifiquem la ciutat" - Hàbitats + Espècies

Ciutat dels 15 minuts - Cap a un urbanisme verd

Tallers individuals

T4. Trepitgem ciutat

#mobilitat sostenible #camins escolars

Primària (cicle mitjà i superior)

1h30 o 2h (segons convingui al centre)

A l'aula

Atrezzo per fer teatre, presentació digital, senyals de peatonalització personalitzables

Es tracta d'una activitat que té per objectiu reflexionar amb els infants sobre la mobilitat quotidiana a l'entorn de l'escola i proposar mesures per tal de potenciar la mobilitat activa i sostenible.

Durant el taller es treballen tant aquells aspectes físics i de disseny de l'espai públic que condicionen els seus recorreguts (amplades de vorera, paviments, mobiliari urbà...) com els hàbits de mobilitat i la resta de factors que influeixen en la manera com ens movem per la ciutat.

L'activitat s'inicia amb un debat a l'aula per definir el camí escolar particular del centre, els avantatges i inconvenients de la seva situació i usuaris, i plantejar possibilitats de canvi a través dels propis hàbits per tendir a la mobilitat sostenible.

Després es fa un itinerari de descoberta de l'entorn del centre. En el grup classe surt al carrer per representar escenes que es poden donar durant el seu Camí Escolar i analitzar-les críticament.

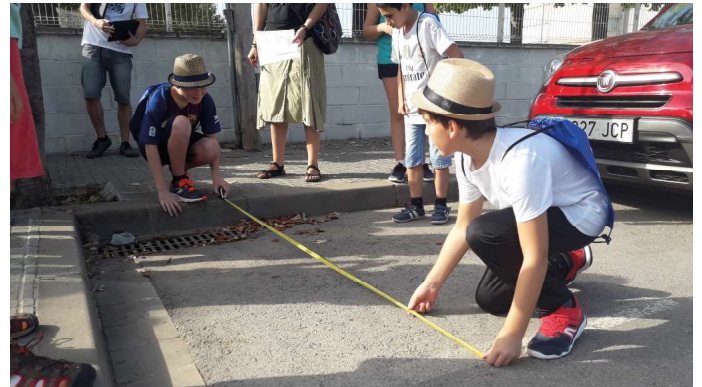
Finalment, en grups, es plantegen propostes de millora de l'entorn, en benefici de la pròpia autonomia i dels desplaçaments amb mitjans actius, que queden plasmades a un senyal de trànsit que poden exposar públicament a l'aula o al centre.

Creat l'any 2015 i realitzat als següents municipis: Sabadell, Castellar del Vallès, Moià, Terrassa, Paret del Vallès, Cornellà de Llobregat

L'activitat, a banda de la voluntat pedagògica i adquisició de nous coneixements, serveix per fer una diagnosi de l'entorn del centre educatiu. Aquesta diagnosi col·laborativa és útil per, a posteriori, treballar projectes de transformació com són, per exemple, els projectes de Camins Escolars.

Trepitgem la ciutat #escena2: arquitectes

Decidint quin missatge posem a les senyals

Trepitgem la ciutat #escena3: creuament de paraigües

Exposició de les senyals que es van fer als diferents centres educatius de Paret del Vallès

Tallers individuals

T5. Mapifiquem ciutat

#mobilitat sostenible #urbanisme

- Primària (cicle superior), secundària i batxillerat
- 1h30 o 2h (segons convingui al centre)
- A l'aula i a l'entorn del centre educatiu
- Plànol de l'entorn, google maps, metrominuto, presentació digital..

Metrominuto del Barri de la Creu Alta a Sabadell

Plànol de detecció d'espais, Diagnosi col·laborativa

Metrominuto de la ciutat de Sabadell

Decidint els llocs importants i significatius de Balsareny

Es tracta d'una activitat que té per objectiu detectar quin són els principals espais que estan al voltant del centre educatiu i quina és l'intensitat d'ús que li dona l'alumnat.

També es proposa reflexionar sobre com s'hi desplacen i quin paper té durant la seva vida quotidiana. Durant el taller es treballen aspectes de disseny físic d'aquests espais i aspectes socials de l'activitat que se li dona. A més a més, també s'analitza la distància que hi ha entre espais i el temps que s'inverteix en aquests itineraris.

L'activitat s'inicia amb un debat a l'aula on cada persona explica quin és el seu espai públic preferit i perquè. S'analitzen les característiques d'aquests espais a nivell físic (confort urbà) i a nivell social (tipologia d'activitat).

A la part pràctica del taller s'elabora un metrominuto col·laboratiu. El metrominuto és una eina que permet relacionar diferents espais urbans a partir de la distància i el temps a peu que els separa. Primer es detecten els espais del voltant del centre educatiu que es volen posar en el plànol. Es segueix detectant els itineraris que uneixen els diferents punts, posant-los les distàncies i els minuts que els separen a peu.

Finalment un cop tenim la imatge final, se surt al carrer a explorar algun dels itineraris que s'ha detectat, per comprobar si són confortables peatonalment.

Creat l'any 2012 i realitzat als següents municipis: Balsareny, Vilassar de Mar

L'activitat serveix per fer una diagnosi dels principals espais de l'entorn del centre educatiu i plasmar-ho en una imatge que incentiva modes de mobilitat activa, sobretot a peu (encara que s'hi poden implementar altres modes). Aquest taller va molt lligat a una iniciativa global per recuperar espai públic per a les persones amb el projecte "ciudades que caminan": <https://ciudadesquecaminan.org/>

Tallers individuals

T6. Descubrim ciutat

#participació #urbanisme

Infantil (i5)

45min 1h (segons convingui al centre).

A l'aula

Cartes d'elements de la ciutat o poble,

Es tracta d'una activitat que té per objectiu explicar als infants més petits quines són els elements que configuren les ciutats i els pobles.

Volem explicar als nens i nenes la importància de conviure amb diferents elements i reflexionar sobre quines són les parts on més còmodes ens trobem i que són necessàries per viure.

L'activitat s'inicia amb una pregunta: On us agradaria viure? A partir d'aquí ens asseiem amb rotllana i anem presentant tots els elements que poden formar la ciutat a partir d'unes cartes.

A la part pràctica del taller, es reparteixen les cartes dels elements presentats a cada una de les persones participants i ens distribuïm amb grups de 5-6 persones. Cada grup crearà la seva ciutat o poble ideal i decidirà, de manera consensuada, quins són els 8 elements que formen part del seu espai per viure.

Finalment, es crea una ciutat de ciutats, on cada infant tria un element que vol que formi part de la ciutat de la classe.

Creat l'any 2020 i realitzat als següents municipis: Sabadell

Diferents components que formen el lloc on vivim: ciutat o poble

Decidint quines són les parts que volem que formin part de la nostra ciutat

Prioritzant els elements que volem compartir conjuntament

La nostra ciutat ideal